

ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ - (၂၁) ရာစုပင်လုံ
တတိယအစည်းအဝေးသို့ တင်သွင်းသော

အမျိုးသားအဆင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲဆိုင်ရာ
လူမျိုးအလိုက် ကျင်းပသော ကရင်အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲမှ ရရှိသည့်

မြေယာ၊ သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကဏ္ဍ

မူဝါဒ အဆိုပြုစာတမ်း

၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ (၁၂) ရက်
(လောစီးလာ)

နိဒါန်း

မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု၊ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ အကာအကွယ်ပေးမှု အစီအမံများအပါအဝင် မြေယာနှင့်သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ကဏ္ဍ မူဝါဒများပြဋ္ဌာန်းရာတွင် အောက်ပါလမ်းညွှန်မူများကို အခြေခံ၍ရေးဆွဲရမည်။

လမ်းညွှန်မူများ

- ၁။ တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်-NCA အခြေခံမူ (၁-က) အရ လွတ်လပ်မှု၊ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် တရားမျှတမှုတို့ကို အခြေခံပြီး ပင်လုံစိတ်ဓာတ်နှင့်အညီ ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးများ အာမခံချက်များ အပြည့်အဝရှိသော၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖက်ဒရယ်ကို အခြေခံသော မြေယာ၊ သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ကဏ္ဍဆိုင်ရာမူဝါဒများ ချမှတ်ရန်။
- ၂။ မြေယာမူဝါဒရေးဆွဲရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများ၊ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖက်ဒရယ်စံနှုန်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရေးဆွဲရန်။
- ၃။ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရမှ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများ (CEDAW, CRC, ICESCR) နှင့် အသိအမှတ်ပြု လေးစားလိုက်နာအပ်သော ကြေညာစာတမ်းများ (UNDRIP, UDHR) ။
- ၄။ (VGGT-Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fishery and Forest, In the Context of National Food Security-FAO) အပါအဝင် လိုက်နာရန် ကတိကဝတ်ပြုထားသော နိုင်ငံတကာစာတမ်းများ။

ရည်ရွယ်ချက်

လွတ်လပ်မှု၊ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် တရားမျှတမှုတို့ကို အခြေခံပြီး ပင်လုံစိတ်ဓာတ်နှင့်အညီ ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးများ အာမခံချက်များ အပြည့်အဝရှိသော၊ ဒီမိုကရေစီ နှင့် ဖက်ဒရယ်ကို အခြေခံသော မြေယာမူဝါဒများ ချမှတ်နိုင်စေရန်။

မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတ စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် ခွဲဝေခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ

အခြေခံမူများ

- ၁။ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ဘက်ညီမျှတသည့် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖွံ့ဖြိုးမှုကို အထောက်အကူဖြစ်စေသည့် ပြည်သူ့ဗဟိုပြု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မြေယာမူဝါဒ ဖြစ်စေရန်။ (ပြည်ထောင်စု သဘောတူညီချက်)
- ၂။ သင့်တော်မျှတ၍ တရားနည်းလမ်းကျမှုကို အခြေခံစေရန်။ (ပြည်ထောင်စု သဘောတူညီချက်)
- ၃။ ဗဟိုထိန်းချုပ်မှု လျော့ချသည့် မူဝါဒများ ဖြစ်စေရန်။ (ပြည်ထောင်စု သဘောတူညီချက်)
- ၄။ မြေယာမူဝါဒရေးဆွဲရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး စံနှုန်းများ၊ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖက်ဒရယ်စံနှုန်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရေးဆွဲရန်။ (ပြည်ထောင်စု သဘောတူညီချက်)
- ၅။ မြေယာကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ရှင်းလင်းသည့် မူဝါဒများ ဖြစ်စေရန်။ (ပြည်ထောင်စု သဘောတူညီချက်)
- ၆။ လယ်ယာကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန်အတွက် မူဝါဒများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဒေသခံ များ၏ လိုလားချက်များကို ဦးစားပေး၍ တောင်သူလယ်သမားများ၏ အဓိက လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်း ပေးရန်။ (ပြည်ထောင်စု သဘောတူညီချက်)

၇။ လွတ်လပ်မှု၊ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် တရားမျှတမှုတို့ကို အခြေခံပြီး ပင်လုံစိတ်ဓာတ်နှင့်အညီ ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးများ အာမခံချက်များ အပြည့်အဝရှိသော၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖက်ဒရယ်ကို အခြေခံသော မြေယာ၊ သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကဏ္ဍဆိုင်ရာ မူဝါဒများ ချမှတ်ရန်။

(က) အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်

မြေယာ (Land) ဆိုသည်မှာ မြေ ကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ မြေ ဆိုသည်မှာ မြေ၊ သစ်တော၊ ရေနှင့် ၎င်းတို့နှင့် ဆက်စပ်သော သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ အားလုံးပါဝင်သည်။

(ခ) ပိုင်ဆိုင်ခွင့်

- (၁) နိုင်ငံသားတိုင်းသည် မြေယာဥပဒေနှင့်အညီ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားတန်းတူညီမျှမှု ရှိရမည်။ (ပြည်ထောင်စု သဘောတူညီချက်)
- (၂) တိုင်းရင်းသားပြည်သူလူထုသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ မြေ၏ မူရင်းပိုင်ရှင်ဖြစ်သည်။ (လုပ်ငန်းကော်မတီ)
- (၃) လူတို့ပြုမူဆောင်ရွက်မှုနှင့် သဘာဝကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ တိမ်းရှောင်ရသူများ (IDPs) နှင့် ပြည်တွင်းသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာသည့် ဒုက္ခသည် (Refugees) များအတွက် ၎င်းတို့ စွန့်ခွာခဲ့ရသော မူလမြေပိုင်ဆိုင်ခွင့် ရှိရမည့်အပြင် ဆုံးရှုံးခဲ့သော မြေများအတွက် ပြန်လည်အစားထိုးမြေများ ချထားပေးရမည်။
- (၄) ဌာနေတိုင်းရင်းသားများသည် မိရိုးဖလာ ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ တစ်ဦးချင်းသော်လည်းကောင်း၊ စုပေါင်း၍သော်လည်းကောင်း မြေပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (၅) နိုင်ငံသားတိုင်းသည် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားတန်းတူ မြေပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (၆) ဒေသခံတိုင်းရင်းသား ပြည်သူလူထု၏ (မိရိုးဖလာအရ) မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုပေးရမည်။ (လုပ်ငန်းကော်မတီ)

မှတ်ချက်။ ။ ဌာနေ၊ ဒေသခံတိုင်းရင်းသား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရန်။

(ဂ) စီမံခန့်ခွဲခွင့်

- (၁) မြေယာပိုင်ဆိုင်ခြင်းဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုပြုရာတွင် ဥပဒေနှင့်အညီ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသား အခွင့်အရေး တန်းတူညီမျှမှု ရှိစေရန်။ (ပြည်ထောင်စု သဘောတူညီချက်)
- (၂) လုပ်ပိုင်ခွင့်ချထားပေးသော မြေယာကို မူလရည်ရွယ်ချက်အတိုင်း သတ်မှတ်ကာလအတွင်း လုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်း မရှိလျှင် နိုင်ငံတော်က ပြန်လည်ရယူရန်နှင့် အမှန်တကယ် လုပ်ကိုင်လိုသူများအား ပြန်လည်ချထားပေးရေး ဆောင်ရွက်စေရန်။ (ပြည်ထောင်စု သဘောတူညီချက်)
- (၃) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များသည် မိမိပြည်နယ်နှင့် ကိုက်ညီသည့် ပြည်သူလူထု ပူးပေါင်းပါဝင်မှုရှိသော မြေယာမူဝါဒ၊ ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အစိုးရ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဇယားတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရမည်။

- (၄) ပြည်နယ်အစိုးရသည် မိမိပြည်နယ်အတွင်း မြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ မြေယာပြဿနာ ဖြေရှင်းခြင်း အပါအဝင် မြေယာစီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (၅) မြေနှင့်ပတ်သတ်သော သတင်းအချက်အလက်များကို တိုင်းရင်းသားပြည်သူလူထုမှ သိရှိရယူပိုင်ခွင့်ရှိရမည်။ (လုပ်ငန်းကော်မတီ)
- (၆) မြေယာနှင့်ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ပြည်သူလူထုမှ လွတ်လပ်စွာ ရယူပိုင်ခွင့်ရှိရေး ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန်။ (UPDJC)
- (၇) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မိရိုးဖလာ ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ မြေပိုင်ဆိုင်မှု၊ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ အသုံးပြုမှုစနစ် (မြေ၊ ရေ၊ သစ်တောအပါအဝင် ၎င်းတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော လူမှုရေး၊ ဘာသာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်) တို့ကို လွတ်လပ်စွာ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့ကို အသိအမှတ်ပြု ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးရမည်။
- (၈) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာ မြေယာအသုံးချမှုများကို လေးစား၊ လိုက်နာ အသိအမှတ်ပြု ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးရမည်။ (လုပ်ငန်းကော်မတီ)
- (၉) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မိရိုးဖလာ ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်ဆိုင်ရာ မြေယာဥပဒေကို သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများမှ ရေးဆွဲရမည်။
- (၁၀) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများမှ ကျင့်သုံးသော မိရိုးဖလာ ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်ဆိုင်ရာ မြေယာ ဥပဒေကို ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ၏ ဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းရမည်။
- (၁၁) မြေယာနှင့်သက်ဆိုင်သော ဖက်ဒရယ်ရုံးကို ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတွင် ထားရှိရမည်။
- (၁၂) မိရိုးဖလာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းခြင်းစနစ်ကို အသိအမှတ် ပြုရမည်။
- (၁၃) မိရိုးဖလာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေယာပြဿနာများ အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရာတွင် ပြည်သူလူထုရုံးစနစ်ဖြင့် ဦးစားပေးဖြေရှင်းပြီးမှ ပြေလည်မှုမရှိပါက သက်ဆိုင်ရာ တရားရုံးတွင် ဖြေရှင်းရမည်။
- (၁၄) မြေစီမံခန့်ခွဲရာတွင် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် ထိစပ်နေသော မြေ၊ ပြည်နယ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်မှုဆိုင်ရာ ပြဿနာ အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းသည့် မူဝါဒများနှင့် ယန္တရားများ ချမှတ်ရမည်။
- (၁၅) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အစိုးရများ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများသည် မြေနှင့် ပတ်သက်၍ အခွန်ကောက်ခံခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ သုံးစွဲခြင်း စသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များရှိသည်။
- (၁၆) တိုင်းရင်းသားပြည်သူလူထုက ယင်းတို့ ပိုင်ဆိုင်ထားသည့် မြေယာကို ရောင်းချခွင့်၊ ပေါင်နှံခွင့်၊ လှဲလှယ်ခွင့်၊ ငှားရမ်းခွင့်၊ အမွေဆက်ခံပိုင်ခွင့်၊ လှူဒါန်းခွင့်နှင့် အခြားနည်းဖြင့် အသုံးပြုလိုပါက ဥပဒေနှင့်အညီ ဖြစ်စေရမည်။ (လုပ်ငန်းကော်မတီ)
- (၁၇) ပြည်နယ်နှင့် အမျိုးသားများပြည်နယ်အစိုးရများသည် ပြည်ထောင်စု (အစိုးရ) ၏ မြေယာမူဝါဒနှင့် ပြဌာန်းထားသော မြေယာဥပဒေများနှင့်အညီ ဒေသအတွက် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကို ကျင့်သုံးရမည်။
(မှတ်ချက် - ဒေသန္တရအစိုးရ ၊ စီးပွားရေးကဏ္ဍနှင့် ချိတ်ဆက်ရန်)
- (၁၈) လယ်ယာမြေ အခြားနည်း အသုံးပြုခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ခွင့်ပြုမိန့်များ သတ်မှတ်ရာတွင် ပြည်နယ်/ အမျိုးသားများပြည်နယ် အဆင့်ဖြင့်သာ ခွင့်ပြုချထားပေးရန်။
- (၁၉) မြေယာအငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရန်အတွက် သီးသန့်တရားရုံးများ ထားရှိရန်။ (လုပ်ငန်းကော်မတီ)

(ဃ) ထုတ်ယူသုံးစွဲခွင့်

(င) အကျိုးအမြတ် ခံစားခွင့်

(စ) အကာအကွယ်ပြုရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများ

(၁) နိုင်ငံတွင်းရှိ မြေယာများအား တိုင်းရင်းသားပြည်သူလူထုများသာ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(စီးပွားရေး - ဒေသခံတိုင်းရင်းသား)

- (၂) လူမှုစီးပွားဘဝ ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် မြေအသုံးပြုရန် လိုအပ်ပါက သက်ဆိုင်ရာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များမှ ဒေသခံပြည်သူလူထုများကို တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းပြီး သဘောတူညီချက် ရယူဆောင်ရွက်ရမည်။
- (၃) ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုမီ EIA, SIA, HIA, HRIA တို့ကို လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဒေသခံပြည်သူများနှင့်အတူ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ပြီး ထိုဆန်းစစ်တွေ့ရှိချက်များကို ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ တင်ပြရမည်။ ထို့ပြင် ဒေသခံ ပြည်သူလူထုအား လွတ်လပ်စွာ ကြိုတင်အသိပေးခြင်း၊ တင်ပြညှိနှိုင်းခြင်း၊ လုံလောက်သော အချိန်ပေးကာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ရယူခြင်း (Free, Prior Informed Consent- FPIC) ပြုလုပ်ရမည်။
- (၄) မြေယာပေါ်တွင် ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများ ဆောင်ရွက်နေစဉ် အတွင်း EMP (Environmental Management Plan) အား လွတ်လပ်၍ ဘက်မလိုက်သော စနစ်တကျ စောင့်ကြည့်လေ့လာသည့် ယန္တရားဖော်ဆောင်ရမည်။
- (၅) စီမံကိန်းဆောင်ရွက်ပြီးစီးသည့်အချိန်တွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဂေဟစနစ် အပါအဝင် နောက်ဆက်တွဲ ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများအား ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှု အပြည့်ဖြင့် ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်။
- (၆) လက်ရှိစီမံကိန်းများနှင့် ပြီးစီးသွားသော စီမံကိန်းများမှ စွန့်ပစ်/အညစ်အကြေးများကြောင့် မြေနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်းအတွက် လျော်ကြေးများ ပေးအပ်ခြင်း၊ ပျက်ဆီးသွားသောမြေ၊ ဂေဟစနစ်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို စနစ်တကျသော ပြန်လည်မွမ်းမံခြင်းဆိုင်ရာ အစီအမံများ၊ ပြန်လည်ကုစားသည့် ယန္တရားများ ချမှတ် ဆောင်ရွက်ရမည်။
- (၇) နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများကြောင့် သိမ်းဆည်းခံရသော မြေယာများအတွက် မြေယာအတန်းစား တူညီသည့် မြေယာများအားဖြင့် ပြန်လည် အစားထိုးပေးအပ်ခြင်း သို့မဟုတ် လျော်ကြေး၊ နှစ်နာကြေးများ ပေးအပ်ရာတွင် ဒေသကာလ မြေပေါက်ဈေးနှင့် သီးနှံလျော်ကြေး စုပေါင်းပေးအပ်ခြင်းအပြင် ၎င်းတို့၏ မူလ လူနေမှုဘဝထက် မနိမ့်ကျစေရန် ကူညီမှုများ ပြုလုပ်ပေးရမည်။
- (၈) လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းဝင် အမွေအနှစ်နှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အထွဋ်အမြတ် ထားသော မြေများ ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများ မရှိစေရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးကို ဦးတည်ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ရန်။
(ပြည်ထောင်စုသဘောတူညီချက်)

- (၉) စီမံကိန်းများနှင့် ပတ်သတ်၍ မြေအသုံးပြုရာတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ဘာသာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုအရာ၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အထွဋ်အမြတ်ထားသည့် မြေများနှင့် သမိုင်းဝင် အမွေအနှစ်များကို ထိခိုက်ပျက်စီးမှု မရှိရန် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရမည်။
- (၉) လက်ဝါးကြီးအုပ် မြေပိုင်ဆိုင်မှုစနစ် မပေါ်ပေါက်စေရေးအတွက် လူတစ်ဦးချင်းအလိုက် အမြင့်ဆုံး မြေပိုင်ဆိုင်နိုင်မှုပမာဏကို သတ်မှတ်ရမည်။
- (၁၀) စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံရေးအတွက် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက မိမိတို့၏ မြေပေါ်တွင် သီးနှံများကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်စိုက်ပျိုးရောင်းချပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (၁၂) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းဝင် အမွေအနှစ်နှင့် တိုင်းရင်းသား ပြည်သူများ၏ အထွဋ်အမြတ်ထားသောမြေများ ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများ မရှိစေရန် ထိန်းသိမ်းကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရမည်။
- (၁၃) နိုင်ငံတွင်းရှိ မြေယာများအား နိုင်ငံခြားသား၊ ဧည့်နိုင်ငံသားများနှင့် တရားမဝင် နေထိုင်သူများအား ပိုင်ဆိုင်ခွင့် မရှိစေရ။ (UPDJC မှ လုပ်ငန်းကော်မတီသို့)
- (၁၄) နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများကြောင့် သိမ်းဆည်းခံရသော မြေယာများအား လျော်ကြေး၊ နှစ်နာကြေးများ ပေးအပ်ရာတွင် ဒေသကာလ မြေပေါက်ဈေးနှင့် သီးနှံလျော်ကြေး စုပေါင်းပေးအပ်ခြင်း (သို့မဟုတ်) မြေယာအတန်းစား တူညီသော မြေယာများအား ပြန်လည်အစားထိုးခြင်း ပေးအပ်ရမည့်အပြင် ၎င်းတို့၏ မူလ လူနေမှုဘဝထက် မနိမ့်ကျစေရန် တာဝန်ယူမှုများ ပြုလုပ်ပေးရမည်။ (UPDJC မှ လုပ်ငန်းကော်မတီသို့)
- (၁၅) မည်သည့် နိုင်ငံခြားသား၊ နိုင်ငံခြားသားပါဝင်သော ကုမ္ပဏီ/အဖွဲ့အစည်းများကို မြေယာ ပိုင်ဆိုင်ခွင့် မရှိစေရ။ (UPDJC မှ လုပ်ငန်းကော်မတီသို့)
- (၁၆) ခေတ်သစ် မြေပိုင်ရှင်ကြီးစနစ် ပေါ်ပေါက်ခြင်း မရှိစေရန် ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ မြေယာမူဝါဒတွင် ထည့်သွင်းထားရှိရမည်။ (UPDJC မှ လုပ်ငန်းကော်မတီသို့)
- (၁၇) သစ်တောများနှင့် လယ်ယာမြေများကို အခြားနည်းဖြင့် အသုံးပြုခြင်းနှင့် ဒီရေတောများ ပျက်စီးစေခြင်း စသည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်စေသော လုပ်ရပ်များကို မပေါ်ပေါက်စေရန် အကာအကွယ်ပေးသည့် မူဝါဒ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည်။ (UPDJC မှ လုပ်ငန်းကော်မတီသို့)

(ဆ) ရေရှည်တည်တံ့ရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများ

- (၁) မြေယာများကို လက်ရှိ အခြေအနေနှင့် နောင်လာမည့် နှစ်ကာလ အတိုင်းအတာပေါ် မူတည်၍ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလာမည့် အခြေအနေများနှင့်အညီ ဒေသခံအများစု၏ ဆန္ဒအရ လိုက်လျောညီထွေမှုရှိသည့် ဥပဒေ ပြဌာန်း၍ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန်၊
(လုပ်ငန်းကော်မတီ)+

(ဈ) အထွေထွေ

မြေယာကဏ္ဍဆွေးနွေးရာတွင် လက်ရှိမြေယာအခင်းအကျင်းနှင့် ပတ်သက်၍ လတ်တလော ဆွေးနွေးသင့်သည့် အကြောင်းအရာများ/မူများ

နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးစဉ်ကာလအတွင်း လက်ရှိမြေနှင့် သက်ဆိုင်သည့် မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရေးကို အထောက်အကူပြုရမည်။

ဤသို့ပြုလုပ်ရာတွင်-

- (၁) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဒေသအတွင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ၊ စီမံကိန်းကြီးများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းလုပ်ငန်းများ၊ သစ်တောနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် လိုပါက စီမံကိန်းအကြောင်းအရာများကို သက်ဆိုင်ရာ ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအား ပြည့်စုံတိကျစွာ ကြိုတင်ချပြ အသိပေး၍ ညှိနှိုင်းသဘောတူညီချက်ရယူရမည်။
- (၂) တိုင်းရင်းသားဒေသများရှိ မြေပိုင်ဆိုင်မှုပုံစံများ တိကျခိုင်မာမှု မရှိသေးသည့် ကာလပတ်လုံး မြေအမြောက်အများ အသုံးပြုမည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ငန်းများအား ရပ်ဆိုင်းထားရမည်။
- (၃) လက်ရှိတိုင်းရင်းသားဒေသအတွင်း ဖြစ်ပွားနေသော မြေယာသိမ်းဆည်းခြင်းများနှင့် မြေယာအငြင်းပွားမှုများအား ချက်ချင်းဖြေရှင်းရန် လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ ဖြေရှင်းရာတွင် ဒေသခံပြည်သူလူထု၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၊ ပြည်နယ်အစိုးရ၊ တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းနှင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတို့ အတူတကွ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် မြေယာဖြေရှင်းမှုယန္တရားများ ဖွဲ့စည်းပြီး လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည်။
- (၄) မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အား အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ထိခိုက်နစ်နာခဲ့သော ဒေသခံပြည်သူလူထုများအတွက် ပြန်လည်ကုစားအဖြေရှာသည့် အစီအစဉ်များကို ဘဝပြန်လည်ထူထောင်ရန်အတွက် လုံလောက်သည့် ပံ့ပိုးမှုအပါအဝင် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံနှုန်းနှင့်အညီ ချမှတ်အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည်။
- (၅) နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းဖြစ်သည့် *The Pinheiro principle- United Nations principles on Housing and Properties Restitution for Refugees and Displaced Person* နှင့်အညီ စစ်ဘေးရှောင် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာသူများနှင့် ဒုက္ခသည်များသည် ယင်းတို့ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော မူရင်းမြေယာများအား ပြန်လည်ရရှိပိုင်ခွင့် (သို့မဟုတ်) ယင်းမြေနှင့် တန်ဖိုးတူညီသည့် မြေယာ ပြန်လည်အစားထိုး ရရှိပိုင်ခွင့်နှင့်အတူ နစ်နာကြေး၊ လျော်ကြေးများ ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (၆) တိုင်းရင်းသားဒေသရှိ ကြိုးပိုင်းနှင့် ကြိုးပြင်ကာကွယ်တော၊ အမျိုးသားဥယျာဉ်၊ စက်မှုဇုန်နှင့် အခြားထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများကြောင့် ဒေသခံပြည်သူလူထု၏ အခွင့်အရေး ထိခိုက်စေခြင်းများကို ပြန်လည်စီစစ်ခြင်းနှင့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းများကို နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံနှုန်းနှင့်အညီ ချမှတ်သွားရမည်။
- (၇) ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးစဉ်ကာလအတွင်း တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းမှ ပြည်သူလူထုအား ထုတ်ပေးထားသည့် မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်တို့ကို သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်အစိုးရတို့နှင့် ညှိနှိုင်းပြီး အစိုးရမှ အသိအမှတ်ပြုပေးရမည်။
- (၈) တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း၏ အုပ်ချုပ်နယ်မြေအတွင်းမှ အသိအမှတ် ပြုထားသည့် ထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများနှင့် အခြားလူထုပိုင်ထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများကို အစိုးရမှ အသိအမှတ်ပြုရမည်။ ဒေသခံပြည်သူလူထုများ၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းမှုလုပ်ငန်းများ (Community Based Environmental Conservation) အား အစိုးရမှ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်ရမည်။

(၉) မြေယာအသုံးပြုစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့်ပတ်သက်၍ လေ့လာစစ်ဆေးနိုင်ရန်အတွက် လွတ်လပ်သော စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးယန္တရားထားရှိရမည်။ ယင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးယန္တရားတွင် ဘက်မလိုက်သော ပညာရှင်များ၊ ဒေသခံတိုင်းရင်းသား လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ရပ်မိရပ်ဖများ၊ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော လွတ်လပ်သည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးကော်မရှင်နှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မရှင်များကို လွတ်လပ်စွာ ဖွဲ့စည်းခွင့်ပြု၍ လေ့လာစစ်ဆေးနိုင်ရမည်။